

Міністерство
внутрішніх справ
України

ОБСЕ

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Координатор проектів в Україні

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ

Львівський державний
університет внутрішніх справ

ПАМ'ЯТКА ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ, ЗОКРЕМА ДІТЕЙ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

1

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ст. 30: Кожному гарантується недоторканність житла

ст. 31: Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції

ст. 32: Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України

ст. 33: Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом

ст. 34: Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань

ст. 38: Громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування

ст. 39: Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування

ст. 41 Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності

ст. 42 Кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом

ст. 43 Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працюю, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується

ст. 44 Ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів

ст. 53 Кожен має право на освіту

■ **встановлення трудової повинності** для населення щодо виконання робіт, які мають оборонний характер, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, що виникли в період дії воєнного стану, а також для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань;

■ **використання потужностей та трудових ресурсів підприємств, установ і організацій усіх форм власності;**

■ **примусове відчуження майна**, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучення майна державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави;

■ **встановлення комендантської години** (заборона перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень);

■ **встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду**, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів;

■ **перевірка документів у осіб**, проведення огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян;

■ **заборона проведення мирних зборів**, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів;

■ **заборона діяльності політичних партій**, громадських об'єднань, якщо ця діяльність спрямована на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави;

■ **встановлення заборони або обмеження** на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на певній території;

■ **регулювання роботи постачальників електронних комунікаційних мереж** та/або послуг, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів та інших підприємств, установ, організацій і закладів культури та засобів масової інформації;

■ у разі необхідності – **вилучення у підприємств, установ і організацій** усіх форм власності, окремих громадян **електронно-комунікаційного обладнання**, телевізійної, відео- і аудіоапаратури, комп'ютерів та інших технічних засобів зв'язку;

■ **заборона торгівлі зброєю**, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами, а також алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі;

■ **встановлення особливого режиму у сфері виробництва** та реалізації лікарських засобів, які мають у своєму складі наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори, інші сильнодіючі речовини;

■ **вилучення у підприємств, установ і організацій навчальної та бойової техніки**, вибухових, радіоактивних речовин і матеріалів, сильнодіючих хімічних та отруйних речовин;

■ **заборона громадянам, які перебувають на військовому або спеціальному обліку**, змінювати місце проживання (місце перебування) без дозволу військового комісара або керівника відповідного органу – Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Служби безпеки України;

■ **встановлення для фізичних і юридичних осіб військово-квартирної повинності з розквартирування військовослужбовців**, евакуйованого населення та розміщення військових частин, підрозділів і установ;

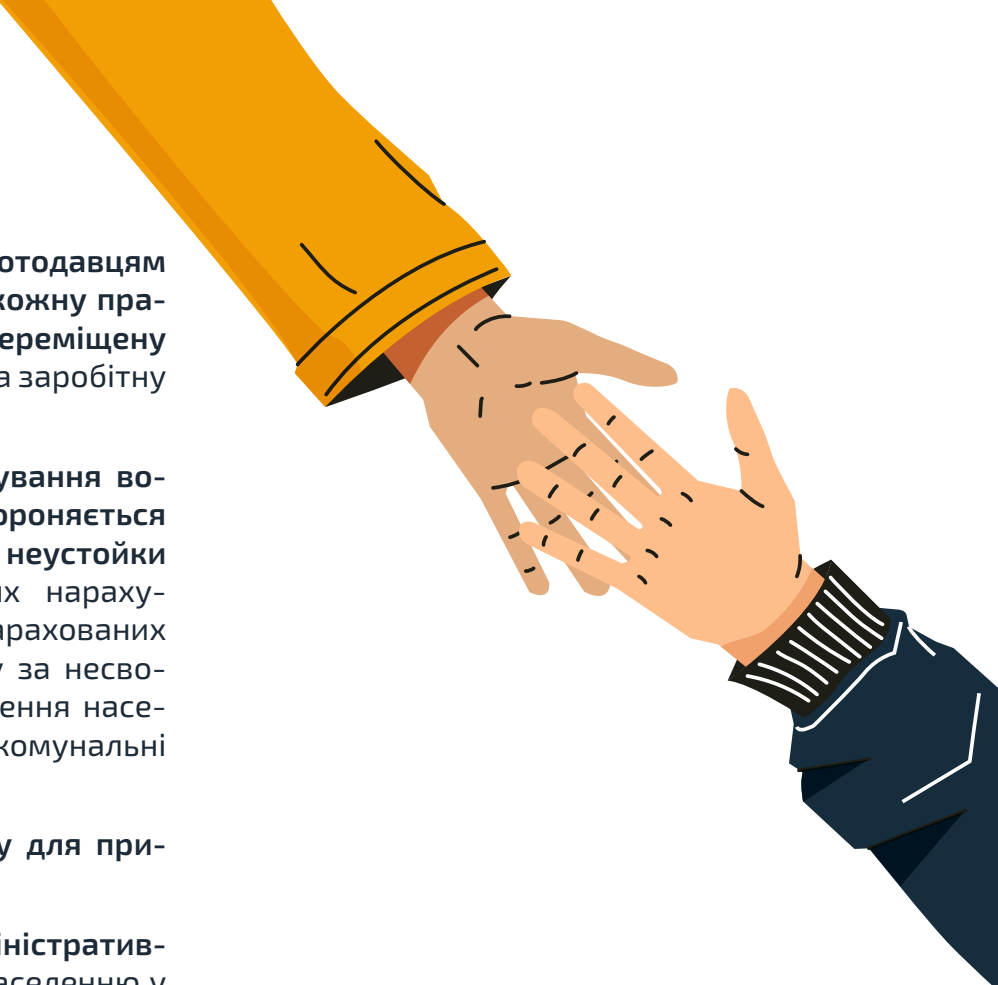
■ **встановлення порядку використання фонду захисних споруд цивільного захисту**;

- проведення евакуації населення та матеріальних і культурних цінностей;
- запровадження нормованого забезпечення населення основними продовольчими і непродовольчими товарами;
- вжиття додаткових заходів щодо посилення охорони державної таємниці;
- інтернування (примусове оселення) громадян іноземної держави, яка загрожує нападом чи здійснює агресію проти України;
- здійснення обов'язкової евакуації затриманих осіб, що перебувають в ізоляторах тимчасового тримання; підозрюваних, обвинувачених осіб, засуджених осіб, які відбувають такі покарання, як арешт, обмеження волі, позбавлення волі на певний строк та довічне ув'язнення, з установ виконання покарань, розташованих у місцевостях, наближених до районів, де ведуться бойові дії, до відповідних установ, які розташовані в безпечній місцевості.

ЗМІНИ, ВНЕСЕНІ ДО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ, ЩО РОЗШИРЮЮТЬ АБО СПРОЩУЮТЬ РЕАЛІЗАЦІЮ ГРОМАДЯНАМИ СВОЇХ ПРАВ

- фізичним особам дозволено здійснювати видаткові операції з рахунків, на які накладено арешт органами державної виконавчої служби, приватними виконавцями, без урахування такого арешту за умови, якщо сума стягнення за виконавчим документом щодо такої особи не перевищує 100 000 гривень;
- можливість отримання працевздатними особами, у зв'язку із втратою частини заробітної плати (доходу), роботи, економічна діяльність яких тимчасово зупинена внаслідок проведення бойових дій, одноразової матеріальної допомоги з державного бюджету в розмірі 6 500 гривень в рамках програми «ЄПідтримка»;
- виплата внутрішньо переміщеним особам щомісячної адресної допомоги на проживання від держави, з розрахунку 3 000 гривень на дитину або людину з інвалідністю та 2 000 гривень – на кожну іншу особу;
- компенсація витрат на оплату житлово-комунальних послуг за тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися під час дії воєнного стану і не отримують щомісячної адресної допомоги;

- компенсація витрат роботодавцям в розмірі 6 500 гривень за кожну працюючу вимушено переміщену особу для покриття виплат на заробітну плату таким особам;

- до припинення чи скасування воєнного стану в Україні забороняється нарахування та стягнення неустойки (штрафів, пені), інфляційних нараховань, процентів річних, нарахованих на заборгованість, утворену за несвоєчасне та/або неповне внесення населенням плати за житлово-комунальні послуги;

- зупинено перебіг строку для прийняття спадщини;

- розширено перелік адміністративних послуг, що надаються населенню у застосунку «Дія»;

- дозволено керування транспортними засобами особами з посвідченням водія України, строк дії якого закінчився;

- спрощено процедуру отримання громадянами України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану;

- спрощено процедуру для встановлення або продовження інвалідності особам, які не можуть прибути на огляд до медико-соціальної експертної комісії (рішення може прийматися заочно за екстериторіальним принципом);

- спрощено процедуру перетину державного кордону України особами з інвалідністю та дітям.

2

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану в Україні, за масової евакуації та переміщення дітей, сімей з дітьми з населених пунктів, де ведуться активні бойові дії, значно зростають загрози життю та здоров'ю дітей, а також ризики зазнати різних форм жорстокого поводження, вчинення адміністративних чи кримінальних правопорушень щодо дітей, порушення інших їх прав.

Батькам або особам, які їх замінюють, слід пам'ятати про свої обов'язки та права щодо виховання та розвитку дитини, визначені Сімейним кодексом України.

Так, батьки зобов'язані:

- виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини;
- піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток;
- забезпечувати здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя;
- поважати дитину;
- при цьому передача дитини на виховання іншим особам не звільняє батьків від обов'язку батьківського піклування щодо неї;

- також забороняються будь-які види експлуатації батьками своєї дитини, фізичні покарання дитини, а також застосування батьками інших видів покарань, які принижують людську гідність дитини.

Батьки мають право:

- переважне право перед іншими особами на особисте виховання дитини;
- залучати до виховання дитини інших осіб, передавати її на виховання фізичним та юридичним особам;
- обирати форми та методи виховання, крім тих, які суперечать закону, моральним засадам суспільства.

Щоб уникнути ризиків порушення прав дитини під час війни батькам або особам, які їх замінюють, необхідно дотримуватися загальних правил поведінки, пов'язаних із безпекою дітей та забезпеченням їх прав і найкращих інтересів.

на Батьківщині:

- у разі порушення прав дитини чи з метою отримання допомоги **належить звертатися тільки до офіційних органів**, людей, які мають знаки розрізнення службових осіб державних органів

влади: поліцейських, рятувальників, медиків, працівників соціальної сфери, миротворчих місій тощо;

- **за жодних обставин не віддавайте свої документи та документи дитини незнайомим людям** – тільки представникам органів державної влади;

- **максимально уважно ставтесь до пропозицій незнайомих людей**, не довіряйте тим, хто говорить, що є безпечне місце для дитини, але дорослим там знаходитися не можна;

- **дитина завжди повинна буди у супроводі дорослих;**

- на випадок, якщо дитина загубиться, **покладіть до надійної кишені куртки чи іншого одягу дитини аркуш паперу на якому зазначено ваші прізвища, ім'я та по батькові, номери ваших мобільних телефонів, а також найближчих рідних;**

за кордоном:

- при перетині державного кордону з дітьми **потрібно звернутися до Інформаційного центру допомоги українцям**. Його телефон та координати зазначені в усіх пунктах перетину державного кордону;

- **зберігати номери телефонів консульства України в країні тимчасового перебування та служб соціальної допомоги дітям;**

- **встановити представників країн, які виконують повноваження щодо надання допомоги переміщеним українцям з дітьми, яким у визначений проміжок часу повідомляти про своє місцезнаходження та стан справ;**

- **за необхідності звернутися до волонтерів чи центрів допомоги українцям щодо отримання безкоштовної сім-карти та налаштувати зв'язок;**

НІКОМУ НЕ ВІДДАВАТИ СВОЇ ДОКУМЕНТИ І ДОКУМЕНТИ ДІТЕЙ. В ЖОДНОМУ РАЗІ!!!;

- **за всіх підозрілих спроб чинення тиску щодо дитини з боку дорослих звертатися до поліції, волонтерів, у крайньому випадку – до оточуючих, які викликають довіру;**

- **не погоджуватися на пропозиції незнайомих людей, особливо тих, які пропонують забрати від вас дитину у безпечне місце;**

- **будь-яку підозрілу інформацію надавати місцевим правоохоронцям;**

- **бути максимально уважними, щоб вчасно виявити причини, передумови та ризики потрапляння до рук негідників, які торгують людьми.**

Слід також пам'ятати про відповідальність, яка настає за невиконання батьками або особами, які їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей (**стаття 184** Кодексу України про адміністра-

тивні правопорушення) та за злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування (**стаття 166** Кримінального кодексу України).

Механізм взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування щодо виявлення дітей, які постраждали від жорстокого поводження, розгляду повідомлень про таких дітей, забезпечення їхньої безпеки та надання необхідної допомоги визначено **Порядком забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 року № 585.**

В умовах воєнного стану вкрай важливим є налагодження оперативної взаємодії між суб'єктами, уповноваженими виявляти дітей, життю чи здоров'ю яких загрожує небезпека. Зокрема це:

- органи Національної поліції;
- територіальні органи ДСНС та підпорядковані їм підрозділи;
- фахівці із соціальної роботи / надавачі соціальних послуг;
- заклади охорони здоров'я;
- заклади соціального захисту населення;
- спеціалізовані служби підтримки осіб, постраждалих від домашнього насильства (передусім це – мобільні бригади соціально-психологічної допомоги, спеціальні «гарячі лінії» та «телефони довіри»);
- неурядові та благодійні організації тощо.

За ініціативою Офісу Президента України, спільно з Представництвом Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні та Міністерством соціальної політики України створено **чат-бот у месенджері Telegram «Дитина не сама» (@dytyna_ne_sama_bot)**, який допомагає дітям у складних ситуаціях під час воєнного стану.

ДИТИНА НЕ САМА

@dytyna_ne_sama_bot

SEND MESSAGE

3

ПИТАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ ЛЮДЕЙ

- уважно слідкуйте за офіційними оголошеннями органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування через офіційні теле-, радіо- чи Інтернет-канали з метою з'ясування обстановки у вашому регіоні;
- виконуйте вказівки органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо місць розташування збірних пунктів евакуації, формування колон, позначок на транспорті;
- зберіть необхідні оригінали та копії документів, гроші, «тривожну валіжку» з необхідними ліками, теплими речами, продуктами харчування та водою з розрахунку на 2–3 дні на кожну особу;
- під час пересування автомобільним транспортом до безпечного місця (іншого регіону чи населеного пункту) необхідно обирати автомобільні шляхи чи дороги (маршрут), визначені органами державної влади або місцевого самоврядування як найбільш безпечні;
- намагайтесь переміщатися групами осіб чи у складі організованих колон автомобільного транспорту;
- повідомте близьких осіб чи знайомих про кінцевий пункт призначення та маршрут слідування, контактні номери телефонів інших осіб, що слідують разом з вами;

■ **збережіть у телефоні (запишіть на папері) контактні номери телефонних ліній, а також чат-ботів екстрених служб, що оприлюднені на офіційних сайтах державних органів у регіонах слідування по вашому маршруту;**

■ **під час руху обраним маршрутом та перетину контрольно-пропускних пунктів або блок-постів не здійснюйте фото-, відеофіксацію, в тому числі за допомогою автомобільного відеореєстратора, таких пунктів і постів, місць розташування чи дислокації підрозділів Збройних Сил України та загонів територіальної оборони;**

■ **під час процедури перевірки на контрольно-пропускних пунктах або блок-постах документів, речей, вмісту транспортного засобу не чинити опору, не робити різких рухів, всіляко сприяти виконанню вказівок та не загострювати ситуацію. У разі наявності зброї слід повідомити про це одразу з наданням відповідних документів;**

■ **у разі обстрілу під час руху транспортного засобу необхідно не панікувати, зупинити автомобіль, вийти з нього, відбігти від дороги в протилежний від обстрілу бік у напрямку «від будівель і споруд» і лягти на землю. Озирніться й очима пошукайте більш надійне укриття неподалік. Перебігати або відповзати слід короткими швидкими кидками відразу після наступного вибуху (обстрілу). У разі відсутності укрит-**

тя лягайте на землю й лежіть, закривши голову руками. Ідеальний захист дає траншея або канава. Відкрийте рота – це вбереже від контузії у разі близького розриву снаряда або бомби;

■ **після прибуття у пункт призначення та розселення необхідно у найкоротший термін (1 – 2 дні) звернутися до уповноваженої особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради або центру надання адміністративних послуг для постановки на облік як внутрішньо переміщених осіб з метою отримання соціальної, гуманітарної та іншої допомоги;**

■ **переміщені громадяни України – особи чоловічої статі у віці від 18 до 60 років – протягом 24 годин після прибуття до місця призначення повинні звернутися до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки з метою постановки на тимчасовий військовий облік.**

4

ЗБІР ДОКАЗІВ ПОРУШЕНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ

Якщо ви стали свідком або жертвою **воєнного злочину**, з метою належного документування та подальшого поновлення і захисту порушених прав **необхідно**:

- **про факт правопорушення повідомити на спеціальну телефонну лінію «102»** Національної поліції або інший номер телефону, визначений у відповідному регіоні;
- **за можливості, за допомогою засобів фото-, відеофіксації здійснити зйомку певного факту порушення прав** (обстріли, мародерство, пошкодження чи знищення майна, захоплення заручників, вбивства,

катування тощо), місцевості, конкретного об'єкту. Фото- та/або відеозйомку необхідно проводити з прив'язкою до місцевості (панорамну) та детальну (об'єктову). Використовуйте лінійку чи інший предмет для позначення розміру;

- **за можливості слід ідентифікувати особи правопорушників** (будь-які маркування на одязі чи техніці), зовнішні ознаки, а за їх відсутності – у разі обстрілів чи іншого дистанційного впливу – маркування та позначки на залишках снарядів, напрямок обстрілу чи іншої дії;
- **необхідно у письмовій формі зафіксувати час вчинення правопорушення, його місце та стисло викласти його обставини;**
- **зафіксувати свідків правопорушення** (з числа сусідів чи перехожих) із зазначенням їх анкетних та адресних даних, контактних номерів телефонів та Інтернет-адрес;
- **зібрані матеріали необхідно надіслати відповідно до запропонованих форм до Єдиної загальнодержавної платформи Офісу Генерального прокурора (<https://warcrimes.gov.ua>)** або до інших офіційних чат-ботів державних органів;
- **на підтвердження фактів варто додавати фото- та відеоматеріали з першоджерела.** Матеріали з відкритих і загальнодоступних ресурсів (ЗМІ, соціальні мережі, месенджери) використовувати не слід.